

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN **625**

B. Luiten

Bijbel en homoseksualiteit

MEDITATIEF **630**

J. Glas

God is altijd groter

WANDELEN MET GOD **631**

C.J. de Ruijter

Wie ben je?

ACHTERGRONDEN **633**

J.J.C. Dee

In Christus zowel recht-
vaardiging als heiliging

EVANGELISATIE
EN ZENDING **636**

G.J. Haak

Onderwezen om te onder-
de nationale voorganger

OPVOEDING
EN ONDERWIJS **637**

J.J.D. Baas

Vrije tijd een probleem?

en verder...

Nieuw uitgekomen
Uit de kerken
Meegelezen

KERKELIJK LEVEN / B. Luiten

BIJBEL EN HOMOSEKSUALITEIT

Het is mogelijk je als homoseksueel thuis te voelen in de kerk. Als voorbeeld zagen wij de vorige week de Redeemer Presbyterian Church in New York, een gemeente waarvan naar schatting twintig procent homoseksueel is. Wat is 'hoor aantrekkingskracht? Puur het evangelie, en het evangelie alleen. Welke plaats krijgt de homoseksueel daar? Een plaats als christen, om samen met de andere christenen in de weg w n sterven en opstaan te delen in Gods genade.

In het kader van dit gemeenschap-
pelijk geloof is het mogelijk de
Bijbel open te doen, en te luisteren
naar Gods bedoeling met ons. Hoe
ziet het nieuwe leven eruit, dat Hij
ons geeft in Jezus Christus? Hoe
zullen we ons daarvoor openstel-
len, met zijn hulp? Wat zijn gaven
van de Geest, en wat niet? Wat jui-
chen we toe, en waartegen zullen
wij strijden? Belangrijke vragen,
voor elke christen. Vandaag willen

we meelesen en meedenken met de
homoseksueel.

Spreekt God hierover?

Maar in deze tijd hoor je steeds va-
ker de stelling, dat de Bijbel hele-
maal niets zegt over homoseksuali-
teit. Er zijn misschien wel teksten,
die de indruk wekken dat God het
homoseksuele verkeer verbiedt,
maar bij nader inzien zijn dat toch

opmerkingen uit een andere tijd en een niet te vergelijken situatie. Terwijl daar tegenover staat, dat God blijvende uitspraken doet voor alle tijden. Bijv. dat de liefde de naaste geen kwaad doet, en dat het niet goed is dat de mens alleen zij. Daarom houdt menige homoseksueel zich daaraan vast. De Bijbel gaat niet in op zijn specifieke situatie.'

Zo laat Tom Schilder meerdere teksten de revue passeren, in zijn artikel Het *is niet goed, dat de mens alleen zij*.² Hij wil oprecht zijn wil aan Gods wil onderwerpen. Maar hij kan *Gods* wil niet ontdekken in de teksten die meestal worden aangedragen. Wel staat hij open voor

een gesprek hierover, hij nodigt er zelfs toe uit.

Welnu, laat ik dan mijn bijdrage mogen leveren.

Scheppingsorde

In het Paradijs liet God Adam ontdekken, dat het niet goed is om alleen te zijn. Hij gaf hem een hulp, die bij hem paste: een hulp uit Gods hand, in de persoon van de vrouw. God maakt haar zó, dat de mens en zijn vrouw één vlees zijn. Heel apart, maar toch niet uniek, niet eenmalig. Want van deze scheppingsdaad maakt God meteen een algemene regel, wanneer Hij zegt: 'Daarom zal een man zijn vader en moeder verlaten en zijn vrouw aanhangen, en zij zullen tot één vlees zijn' (Gen. 2 : 24).

Tom Schilder heeft hier geen moeite mee; ongetwijfeld is dit een perfecte combinatie. Toch ziet hij sinds de zondeval geen perfecte huwelijken meer. Voor hem is dit een reden om zich niet meer gebonden te weten aan de oorspronkelijke orde.

Hier is het dus de vraag, of de zondeval terecht wordt aangemerkt als een doorbreking van de scheppingsorde.

Inderdaad is het zo, dat de zonde tegen God een grote verwording met zich mee heeft gebracht; een disharmonie die in alles doorwerkt. Maar des te opmerkelijker is het, wanneer het Paradijs gesloten wordt, dat God het huwelijk daaruit bevaart. Het zal met allerlei moeiten gepaard gaan, maar God handhaaft zijn orde. Ja, zelfs tot in het Nieuwe Testament toe wordt dit bij herhaling bevestigd: 'de man zal één vlees zijn met zijn vrouw' (Mat. 19 : 5; Mar. 10 : 7,8; Ef. 5 : 31).

Deze regel is dus niet door de zondeval buiten werking gesteld.

Bovendien is het meer dan een regel. Het gaat hierin niet zozeer om wat een mens mag, als wel om wat God geeft. Immers, dat 'één-vlees-zijn', hoe ontstaat dat? Door geslachtsgemeenschap? Dat wordt vaak gedacht, en een zekere kern

van waarheid zit daar wel in. Daarom waarschuwt Paulus tegen prostitutie (1 Cor. 6 : 16). Maar de werkelijke inhoud is, dat God deze diepe levenseenheid tot stand brengt.

Toen Adam zijn vrouw kreeg, zong hij: 'deze is vlees van mijn vlees'. Hoe dan? Door Adams geslachtsdaad? Nee, door Gods scheppingsdaad. Daárop volgen dan meteen de woorden van de algemene regel: 'Daarom zal een man...', en zij zullen tot één vlees zijn'. Door Gods scheppingsdaad! God voegt samen, daarna geeft de mens inhoud aan de nieuwe levenseenheid. Hetgeen door Jezus wordt benadrukt, wanneer Hij zegt: 'Hetgeen dan God samengevoegd heeft, scheide de mens niet' (Mat. 19 : 6).

Daardoor komt nu de volgende, beslissende vraag naar ons toe: kun je van God verwachten, dat Hij van twee mannen of van twee vrouwen één vlees maakt? Is dat zijn manier van samenvoegen? Zo ja, waaruit blijkt dat dan? Zo nee, waarom forceer je dat dan?

Hier komt aan het licht, dat je je in het seksuele leven kunt fixeren op verlangens, waarvan God bij voorbaat zegt dat je van Hem de vervulling niet krijgt. Dit geldt voor de voorechtelijken buitenechtelijk seksueel verkeer. Overtreed je dan een regel? Ja, maar het is veel erger nog. Als je iets neemt, wat God niet geeft, komt Hij zelf daarin niet mee. Dan kan het allemaal heel opwindend zijn, en bevredigend aanvoelen, maar tegelijkertijd ervaar je een leegte. Een leegte, die steeds groter wordt, als je niet uitkijkt.

Gruwel

Twee radicale teksten zijn Lev. 18 : 22 en 20 : 13. Op beide plaatsen zegt de HERE, dat het een p-wel is wanneer twee mannen met elkaar gemeenschap hebben zoals men met een vrouw gemeenschap heeft.

Tom Schilder is hier eigenlijk vrij gauw mee. Maar. Trouwens, dat zijn ook degenen aan wie hij zijn gedachten ontleent. Wat hier staat

KERNREDACTIE:

PROF. DR. M. TE VELDE,
DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP.

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DRS. R. TER BEEK, DRS. B. BOS, DRS.
A.L.Th. DE BRUIJNE, DRS. G. GUNNINK,
DRS. B. LUITEN, PROF. DR. C.J. DE RIJ-
TER, DS. A. DE SNOO.

MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, DRS. C.J. HAAK,
J.M. DE JONG, DRS. J. SMELIK,
DRS. H. VELDMAN.

REDACTIE-ASSISTENT:

W.L. DE GRAAFF, Wortmanstraat 138, 8265
AG Kampen, Tel. (038) 3331201.

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA te Kam-
pen.

ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES:

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V.,
Postrekening 406040 t.n.v.,
De Reformatie, Goes, Postbus 25, 4460 AA
Goes. Tel. (0113) 215591.

ABONNEMENT:

f 85,75 per jaar; f 46,25 per halfjaar; studen-
ten f 70,25 per jaar (binnenland). Buitenland:
f 144,50 per jaar (zeepost).

Een abonnement kan per maand ingaan,
maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee
maanden voor het verstrijken van de beta-
lingstermijn (opzegging van jaarabonnement
vóór 1 november, van een halfjaarabonne-
ment vóór 1 juni).

Losse nummers f 1,95 (excl. porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij
de Stichting Bralectah.
Tel. (0521) 515946.

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,84 per mm. Contracttarief op aan-
vraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de
uitgever is het niet toegestaan artikelen uit
dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5791

kan helemaal niet, zo redeneren zij: met **een** man heb je anders gemeenschap dan **met** een **vrouw**. Bovendien **zou** het woord 'gruwel' specifiek slaan op een cultische zonde, dus in dit verband op homoseksuele prostitutie in **het** heiligdom van **een** Baal of zo. Maar dit zou daarom niets zeggen over 'in liefde trouw zijn', als twee mensen van **hetzelfde** geslacht.

Bij het eerste argument dacht ik: is dit **serius**? Zou God niet **weten**, dat je met een vrouw anders gemeenschap hebt dan met een man? Is op zo'n manier dit **woord** van zijn kracht te beroven? Het is immers zonneklaar, dat God **hier** de seksuele eenwording bedoelt, **als** man **met een** man.

Maar dan het woord 'gruwel'. Het wordt zo **gemakkelijk** gezegd, dat dit woord specifiek cultische betekenis zou hebben. **Maar is** het **waar**? Inderdaad wordt dit woord wel zo **gebruikt**, als aanduiding van een tempeldienst. Maar het is **daar**toe niet beperkt. Zie bijv. Deut. 25 : 16: **daar** zegt de HERE, dat het **Hem** een **gruwel** is wanneer iemand tweeërlei maat of gewicht hanteert. Bier staat hetzelfde **woord**, maar het heeft niets met tempeldienst te maken. Dus dat mag zomaar niet als **beperking** **erin** gelezen worden.

Bovendien zijn Lev. 18 en 20 duidelijk breder dan het dienen van de gaden. De inzet is, dat de HERE zijn volk vrij wil zien van Egyptische en **Kanaänitische** gruwelen, in de **ruimste** zin van het woord (18 : 1-5, 24-30). **Met** name komt dan het seksuele leven aan de orde. Niemand zal naderen tot zijn naaste **bloedverwant** om **daarmee** gemeenschap te hebben. Voor 'naaste bloedverwant' staat er letterlijk: 'zijn eigen vlees'. Je mag geen gemeenschap hebben met wat van **nature** je **eigen** vlees is. Waarom niet? Omdat **het** je niet ligt? **Nee**, integendeel, in **Egypte** bijv. deden de Farao's **het** bij voorkeur, om hun goddelijke **afstamming** zuiver te houden. Maar God laat dit niet aan ons gevoel over. **Voor Hem** is

het een gruwel, daarom wil Hij dit niet zien. Er is in de tekst zelf geen reden dit te beperken tot wantoestanden in de tempel, juist niet, want het gaat uiteraard ook over het leven in de huizen, in de **families**.

Na een brede opsomming **hiervan** noemt **God** nog drie praktijken, die **hiermee** samenhangen: 1. de **kinderen** zullen niet aan de Moloch worden gewijd, 2. mannen zullen niet met mannen gemeenschap hebben, en 3. een **mens** zal geen gemeenschap hebben met een dier.

Hoe ter wereld **kan** van deze passage worden gezegd, dat zij beperkt zou zijn tot de praktijken in de afgodstempels? Zouden daarbuiten dan wel **kinderen** aan de Moloch gewijd mogen worden? Of zou **buiten** de tempel een vrouw wel voor een dier mogen gaan **staan**, om een zaaduitstorting te ontvangen? De **klaarblijkelijkheid** van Gods spreken verbiedt ons zo te denken.

Vergelijk bijv. Deut. 23 : 18. Daar zegt de HERE, dat **men** geen hoerenloon of **hondengeld**³ in zijn huis mag brengen. **Een** duidelijk cultisch geformuleerd gebod! Maar kan hieruit de conclusie worden getrokken, dat je **zulk** inkomen wel mag genieten, als je **het** maar buiten de tempel uitgeeft? De vraag stellen is haar **beantwoorden**. De heiligheid van Gods **huis** symboliseert de heiligheid van Gods **volk**.⁴ In de zuiverheid van de cultus gaat het de HERE om de reinheid van zijn kinderen. Daarom is geen enkel **heiligsgebed** beperkt tot het strikt-cultische.

Ben ik dat?

Dit brengt ons de vraag in herinnering van de **twee** homofiele broeders, in hun brochure? Een vraag, waarin de intensiteit haast voelbaar is: 'Ben ik dan een gruwel voor **God**? Gruwt God van mij? Hoe kan dat waar zijn, wanneer God ook mijn Vader wil **zijn** en is?'. Het antwoord hierop is niet eenvoudig te geven **met** ja of nee. Want het is ja **én** nee.

Enerzijds ja: samen met alle christenen zeggen **ook** homofiele broeders (en zusters), dat zij vanwege hun zonden een **afkeer** hebben van **zichzelf**.⁶ Dat zij daarom voor God zich verootmoedigen en het leven buiten zichzelf in Jezus Christus, de enige Verlosser, zoeken.

Worden zij op **volwassen** leeftijd gedoopt, dan belijden zij **ronduit** dat Gods toorn op **hen** rust, **vanwege** hun **natuur** die geheel verdorven is.⁷

Anderzijds nee, **duizendmaal** nee! **Christus** Jezus is ons geworden tot wijsheid, rechtvaardigheid, **heiliging** en verlossing (1 Cor. 1 : 30)! Wie bij Hem door waar geloof wordt ingelijfd, is heilig in Gods ogen, met **liefde** gereinigd, een **smetteloos kind**. Waarom zou dat **voor** een oprecht gelovige **homoseksueel** anders zijn dan voor andere christenen?

Het punt is wel, dat je niet een geliefd kind van **God** wordt, door aan je oorspronkelijke natuur vast te houden. **Ook** dat delen we samen, al zal dit voor de homoseksueel een bijzondere strijd betekenen. Nee, wij zoeken en ontvangen het leven **buiten** onszelf, in Jezus Christus.

Homofiele broeders, die deze strijd met hun eigen vlees en bloed willen voeren, **krijgen** van mede-homofielen nog wel eens te horen, dat zij zichzelf 'ontkennen'. Dat wordt dan schamper gezegd, bijna **laatlunkend**, zo van: '**dit** is onwerkelijk, **dit** houd je **toch** niet vol'. En inderdaad, **&t** risico ziterin, **wanneer** bijv. de **druk** van buitenaf sterker is dan de eigen **geloofskeus**. Toch is dat 'ontkennen' een voluit bijbels begrip, voor ons allemaal: het is de verloochening van je zelf, om Christus te volgen (**Mat.** 16 : 24). **Sterker** nog: het is onderdeel van het werkprogramma van de Heilige Geest, om je zover te brengen (**Joh. 3 : 6**). Hij vervult je en stimuleert je, om in alles het leven met Christus te delen. Je hoeft het dus geen **moment** alleen te doen. **Maar dat** ervaar je pas, als je daarvoor **kies**t. **Alleen** hij, die daad-

werkelijk zijn kruis oppakt, zal merken dat het al *gedragen* is.

Tegennatuurlijk

Al het voorgaande vinden we *ke-*vestigd in Rom. 1 : 18-31. Daar lezen wij o.a., dat God mensen heeft overgegeven aan schandelijke lusten, dat mannen de natuurlijke omgang met de vrouw hebben opgegeven en in wellust voor elkaar zijn ontbrand, als mannen met mannen *schandelijkheid* bedrijvende.

Volgens Tom Schilder voelen de meeste *homoseksuelen* zich hierdoor niet aangesproken: wanneer zij als *man* een seksuele relatie met een *man* hebben, handelen zij naar *hun* natuur, en dus niet *tegennatuurlijk*. Zij hebben *namelijk* niets geruild, of zo. Verder, *wat de 'wellust' en de 'schandelijkheid' betreft*, die zouden enkel slaan op de *verwording en de ontaarding* van het *seksuele* leven in die dagen.

Nu draait het dus om de vraag: wat is tegennatuurlijk? Waaraan wordt dat gemeten? Tom Schilder en anderen zeggen: 'Aan je eigen natuur natuurlijk, *nogal logisch*.'

Toch gaat het in Rom. 1 om een *andere maatstaf, namelijk de scheping!* Vanaf vers 20 schrijft Paulus het volgende, vrij *weergegeven*: Gods eeuwige kracht en *goddelijkheid worden sedert de schepping van He* wereld uit *zijn* werken met het verstand doorzien. Zodat *niet* iemand een verontschuldiging heeft, *wanneer hij (sedert de zondeval)* de waarheid van God in ongerechtigheid ten onder houdt, Mensen zijn dwaas geworden, zij hebben het beeld van *God* vervangen door het beeld van zichzelf. Zij hebben de *waarheid van God* vervangen door de leugen en het *schepsel* vereerd en gediend bóven de Schepper, die te prijzen is tot in eeuwigheid. Daarom heeft *God hen overgegeven aan 'schandelijke' lusten*, zoals o.a. 'tegennatuurlijk' handelen op *seksueel* gebied.

In dit geheel van Paulus' schrijven komt dus naar voren, dat God nog steeds de *norm van de schepping*

hanteert. Het 'tegennatuurlijke' is niet gerelateerd aan de zondige natuur sinds de zondeval, maar *an de natuur* zoals God die oorspronkelijk in de *schepping gaf*. Evenmin wordt wat 'schandelijk' heet zo ervaren vanuit ons gevoel of onze *moraal*, maar het typeert de mens die zijn eigen waarheid boven die van God stelt. Daar zit ook net het probleem: wat *God* verbiedt voek *niet* altijd tegennatuurlijk en/of *schandelijk*, want we zijn het zuivere gevoel van *vóór de zondeval* kwijt. *Toch is Gods toorn* daar niet minder om. Wanneer mensen zich storten in *zo'n tegennatuurlijk en schandelijk leven*, en daar wilens en wetens *mee doorgaan*, kan God zijn toorn *daarover uiten* door hen in hun *afdwaling te laten wegzinken*.

Hetgeen in Rom. 1 niet beperkt is tot homoseksuele praktijken. Want het in Gods ogen schandelijke kven wordt verder nog breed omschreven *met tal van* voorbeelden van mensen die doen wat *niet betaamt: vervuld van allerlei onrechtvaardigheid, boosheid, hebzucht, slechtheid, moord, nijd, twist, enz. enz.* Dat is allemaal *niet hetzelfde*, maar toch hebben deze mensen *één ding gemeenschappelijk*: ze maken hun eigen zondige natuur tot norm. Ze zijn zo, dus ze *doen* m, en ze weigeren te *rekenen* met hoe God hen had bedoeld.

Een uitermate negatieve tekst dus, die we zeker niet *mogen neutraliseren* met wat opmerkingen vanuit ons eigen gevoel. Juist niet! God spoort ons aan, alléén zijn Woord als norm te gebruiken. Het Woord dat als een mes diep snijdt in *zon-*dig vlees.

Maar let a.u.b. op het positieve kader waarin dit alles staat. Waarom houdt God vast aan zijn norm in de schepping? Omdat Bij ons wil herstellen naar zijn beeld! Omdat Hij ons heeft geroepen en bestemd(!) tot het dragen van *het beeld van zijn Zoon*. Wij mogen aan Hem 'gelijkvormig' worden, als zijn broers en zussen, kinderen van *één* Vader (Rom. 8 : 29). Maar wordt dan om

Godswil niet 'gelijkvormig' aan deze wereld! Stel uw *lichamen* tot een levend, heilig en *Gode* welgevallig offer (Rom. 12 : 1, 2). Voor Christus was het offer niet te groot, om dit voor ons te bereiken. Zal het (met zijn hulp) voor ons dan wel te groot zijn?

Schandjongens en knapenschenders

Veel homoseksuelen voelen zich totaal *niet aangesproken* door 1 Cor. 6 : 10, 11, waar o.a. staat geschreven, dat *schandjongens en knapenschenders het koninkrijk van God niet zullen beërven*. Tom Schilder: 'De woorden doen aan prostitutie en aan ongelijkwaardigheid denken en zeker niet aan het samen opbouwen van een levenslange relatie, waarnaar veel (christen)homo's op zoek zijn.'

Geheel akkoord! Graag wil ik de schrijver bijvallen in het onderscheid dat hij *maakt*. De vraag is evenwel, of hiermee deze tekst is uitgeput. Als de meesten onder ons geen knapenschenders zijn, kunnen zij dan allemaal deze tekst terzijde leggen? Natuurlijk niet. Ieder woord van God heeft zijn eigen kracht tot behoud, voor elke *zon-*daar.

Bij nadere overweging valt dan allereerst te noteren, dat het hier gaat om mensen die veelal handelen vanuit hun *geaardheid*. De schandjongen kan ook een volwassene zijn, de pedofiel is dat zeker. Zij geven zich over aan *ontucht*, maar om die zonde te doorbreken moeten zij wel *degelijk* tegen hun *geaardheid ingaan*. De pedofiel kan niet zeggen: 'Ik ben zo, dus ik doe zo'.

Nu zal onmiddellijk hierop geantwoord worden: 'Ja maar, de pedofiel is een *misdadiger*, de (christen)homo bedoelt de liefde die de naaste geen kwaad doet. Dat is toch niet te vergelijken!' Nee, inderdaad, maar dat is het punt van *vergelijking* ook niet. Het gaat erom, dat *geaardheid*, hoe dan ook, geen zelfstandige norm is.

Bovendien: wat is liefde? 'Zij doet de naaste geen kwaad', akkoord, maar is dat haar enige herkenningspunt? Is dit een toereikende **&M-tie**? Wij ontdekken juist dat **&** ware liefde in de eerste plaats op God gericht is, en op al zijn geboden. De lief& tot de naaste is het tweede grote gebod, aan het eerste gelijk, niet daarvan los te koppelen.' Daarom en zo doet de liefde de naaste geen kwaad, Johannes schrijft: 'Hieraan onderkennen wij, dat wij de kinderen Gods liefhebben, wanneer wij God liefhebben en zijn geboden doen' (1 Joh. 5 : 2). Vervolgens, wat is nu de eigenaardige zeggingskracht van deze tekst? Dat mensen door Jezus Christus in staat worden gesteld een nieuw leven te beginnen! Na de opsomming van zondaren, ook die verstrikt waren in extreme vormen van seksuele verwording, zegt de apostel: 'Sommigen van u zijn dat geweest. Maar gij hebt u laten afwassen, maar gij zijt geheiligd, maar gij zijt gerechtvaardigd door de naam van de Here Jezus Christus en door de Geest van onze God'.

Radicale groeperingen misbruiken deze tekst. Zij grijpen haar aan om te leren, dat je door de doop op staande voet je zondige geaardheid kwijt kunt raken. Maar dat staat er niet, het is een ongeoorloofde greep naar de volmaaktheid die God wel heeft beloofd maar nog niet zo schenkt.⁹ Deze dwaalleer veroorzaakt grote desillusie, bij ieder die zich aan haar vastklampt. Daarom is het wel te begrijpen, dat er tegen het gebruik van deze tekst in dit verband bezwaren bestaan. Toch moeten we vanwege het verkeerde gebruik ons niet laten beroven van het goede en positieve in deze tekst. Wanneer God zelfs prostitutie's (m/v) en pedofielen kan redden, schoonwassen en van binnen uit vernieuwen, dan kan en wil Hij het ook met hen die op een andere manier seksueel in de fout gaan. God gebruikt wel vaker extreme voorbeelden, om aan ons allen zijn bedoeling duidelijk te maken en te

laten zien waartoe Hij in staat is. Hij belooft zijn kracht aan ieder, die de ban wil breken van een seksuele praktijk die niet spoort met het leven dat Hij ons in Christus geeft. Daarom is dit woord een enorme bemoediging voor ons allemaal, zo vaak wij merken dat wij uit eigen kracht de norm van het 7e gebod niet halen. Het is ook buitengewoon vertroostend, dat Christus' bloed door en door schoonwast, van onze eigen én van andermans zonden die ons hebben bevuild.

Liefde

De uiterste vraag die Tom Schilder aan de orde stelt is: 'hoe kun je klakkeloos aannemen, dat God liefde, het mooiste wat Hij de mens gegeven heeft, zou verbieden?' Het antwoord op die vraag zou kunnen zijn: God verbiedt de lief& niet, integendeel, Hij is de bron ervan! Zijn liefde is overweldigend, in alle opzichten. Het is een liefde die lankmoedig is, die zichzelf niet zoekt, niet kwetst, het kwade niet toerekent en blij is met de waarheid. Het is liefde, die nimmermeer vergaat, en die ons zover brengt dat wij eens God zullen aanschouwen.¹⁰ Kortom: het is een liefde, die geen mens kan verzinnen, niemand haalt die uit eigen voorraad te voorschijn. In Jezus brengt God haar op aarde en maakt Hij deze liefde wáár!

Als zo de liefde de mens vervult, doortrekt zij hem in hart en ziel, kracht en verstand. Niets blijft erbuiten. Mes wordt nieuw. Dat geeft nieuwe mogelijkheden, ook beperkingen.

In dat grote geheel is de beleving van de seksualiteit een groot goed. Maar het is niet alles. De liefde valt niet samen met het beleven van een seksuele relatie. Zij is er zelfs niet afhankelijk van. Daarom is het echt jammer, wanneer dat zó zou worden ervaren. Wat maak je de liefde dan klein en tijdelijk, terwijl ze juist het allermooiste wil zijn!

Er komt een moment, & t profe-

tieën hebben afgedaan. Ook tongen zullen verstommen, kennis zullen we niet meer nodig hebben, want ons geloof zal overgaan in aanschouwen." Ook het huwelijk zal dan zijn tijd hebben gehad.¹² Maar de lief& zal blijven, als bron en doel van de eeuwigheid met God op een nieuwe aarde. Omdat zij straks als enige overblijft, is zij nu de meeste van allemaal: meer dan geloof, meer dan hoop, meer dan seksualiteit.

Volgende week wil ik nog iets zeggen over wat dit alles nu betekent voor het gemeenteleven.

¹ Een sprekend voorbeeld hiervan is a vinden in het nieuwe boekje van H. de Jong, *Trouwen, scheiden en alleen blijven*, Kampen 1997, blz. 18. Daar poneert hij, 'dat het vanwege de hoerrij goed is dat iedere homofiel zijn eigen partner heeft'. Dit als variant op een woord van Paulus over het huwelijk (1 Cor. 7 : 1, 2). Zo wordt een algemene uitspraak over het huwelijk van toepassing verklaard op de situatie van de homofiel, terwijl voorbij wordt gegaan in alles wat de Schrift juist wel over homoseksuele praktijken zegt.

² Tom Schilder, *Het is niet goed dat de mens alleen zij*, in *Bij de Tijd*, 5e jrg. nr. 4, december 1996.

³ Hondengeld: de inkomsten van een schandknaap.

⁴ Lev. 19 : 2; 1 Petr. 1 : 16.

⁵ Zie het artikel van vorig week.

⁶ Formulier voor de openbare geloofsbelijdenis.

⁷ Formulier voor de bediening van de heilige doop aan volwassenen.

⁸ Mat. 22 : 37-40.

⁹ Zie mijn *Vooruitgrijpen op de volmaaktheid*, in *De Reformatie* dd. 26 september 1996.

¹⁰ 1 Cm. 13.

¹¹ 1 Cor. 13.

¹² Mat. 22 : M.

M meditatief

...Heer, herstelt Gij in deze tijd het koninkschap over Israël?

Handelingen I : 6

Gering denken van God

Wij denken vaak te **gering van God**. Wij beperken Hem vaak in zijn macht. **Neem** bijvoorbeeld de neiging om te **denken** dat Hijer niet is wanneer wij diep in de **ellen-**de zitten. **Typisch menselijk**. Maar **God** is niet het probleem. Het probleem zijn wij zelf. Daarom hebben gelovigen **alle eeuwen** door **elkaar** toegeroepen dat God altijd groter is. **Groter dan wij denken**.

Beperktheid van de discipelen

Gedurende de **veertig** dagen tussen **zijn** opstanding en hemelvaart spreekt Jezus met zijn volgelingen over alles wat **betrekking** heeft op het koninkrijk van God. **Daar** heb je **weer** zoiets waar wij als **mensen** te gering van kunnen denken. Dat rijk is zo veelomvattend. Daar **kunnen** we **niet** bij. De discipelen ook niet. Naar aanleiding van Jezus' onderwijs over het **koninkrijk** van God en in verband met zijn **naderend** afscheid vragen zij, **beperkt** in hun **begrip**: 'Heer, herstelt **Gij** in deze tijd het **konin-**schap over Israël?'

Gaat het nu gebeuren?

De discipelen vragen naar het **mo-**ment van oprichting **van** het **ko-**ninkrijk. Jezus gaat naar de hemel. Dan moet **er** nu toch wat gebeuren? Maar **God** is altijd groter. Jezus

zegt: 'Het is niet uw zaak de tijden **of** gelegenheden te weten waarover de Vader **de beschikking aan zich gehouden heeft**', **Zo gaat dat in** zijn rijk. De verschillende momenten in de oprichting van dat rijk **en** de wijze **waarop dat zal gebeuren, zijn zaken** die boven hun begripsvermogen uitgaan. Mensen **kunnen immers** niet uitdokteren **hoe het koninkschap van God op aarde wordt gevestigd?** Dat **staat** allemaal in **Gods agenda**. **Daarvoor** zorgt de Vader. Zijn kinderen mogen dat rustig aan Hem **overlaten**.

Doet U het?

De discipelen zijn gewend **afhanke-**lijk te zijn van hun Heer. Daarom vragen ze **ook** nam zijn **activitei-**ten: Heer, herstelt **Gij...**? **Doet U** het?

Maar God is **altijd groter**. Jezus antwoordt: **jullie zullen kracht ontvan-**gen, **de heilige Geest zal over jullie** komen **en** jullie zullen mijn getuigen zijn.

Zo gaai dat in Gods **rijk**. Vader heeft de leiding. **De** discipelen hoeven **niet alles te weten**. Maar ze **zul-**len **me e l** kracht ontvangen dat ze wel zelf aan het werk **kunnen**. **Wan-**neer Jezus in de hemel is, **zullen** ze sterker **voor de dag** komen **dan voorheen**.

Israël?

De discipelen denken aan een **ko-**ninkrijk dat **beperkt k** tot het volk Israël.

Maar God is altijd groter. Jezus antwoordt daarop dat zij getuigen **zul-**len zijn te Jeruzalem, **in Judea en** Samaria en tot aan het uiterste van de aarde.

Zo omvangrijk is Gods **rijk**. God maakt aanspraak op **alle** landen en **volken**. Niet alleen op Israël. **Heel** de aarde is zijn gebied.

Onze beperktheid

Zo kunnen ook wij onze vragen hebben, net als de discipelen. **Waar-**om is het zo moeilijk om als **chris-**ten te blijven vertrouwen? **Waarom** is het zo moeilijk om als **kerk** te overleven? Er is zoveel dat we niet **kunnen** overzien **en** wij denken:

- het wordt **tijd dat er** wat **gebeurt**
- God moet ingrijpen
- in ons vaderlandje.

De discipelen moesten leren dat het **koninkrijk van God** **machtiger** is dan zij **kunnen bedenken**. De gelovigen na hen hebben **steeds** beweerd dat God altijd groter is. **En** wij...? God zal toch ook van-
daag wel groter zijn?

Wie **ben** jij? Dat is een vraag die je nogal eens stelt. Als je ergens nieuw **komt**. Of je **ontmoet** iemand voor het eerst. Of je **kent** iemand niet. Dan vraag je: Wie ben jij? En dan **zeg** je: Ik ben **die** en die. Je noemt je naam.

Maar **word** je daar veel wijzer **van**? Je **wilt** altijd meer **weten**. Dat merk je **bijvoorbeeld** aan het begin van een nieuw **schooljaar**. Dan **gaat** de **leraar** de klas **door** en hij **vraagt** de **namen**. En soms, dan vraagt hij meer: 'Ben je soms **een** dochter van die en die? O ja, **dat** dacht ik al.' Dat vind je niet altijd even leuk. Je wilt niet het zoontje van die en die zijn.

Ik **ben** heel anders dan mijn vader, denk je **dan**. En **dat** is ook meestal zo. **Ieder** mens is **weer** anders.

Maar toch merk je **een** keer dat het **wel** belangrijk is: Wie is mijn vader, wie is mijn moeder? Dat **zegt** ook iets over **mij**. Daar is je leven immers begonnen. Dat is **een** wortel in je bestaan. Je bent wel de **zoon** van die en die.

Dat betekent niet, dat je **daarom** net zo **iemand** bent, of **dat** je ook zo **moet** worden. Nee, dat ligt aan de manier waarop je omgaat met je vader en je moeder. Ga je de weg die zij je geleerd **hebben** of niet? Maak je je los van hen, of neem je over **wat** zij je hebben gegeven?

Er is er **EEN**, die echt de Zoon van Zijn Vader **was**. En Hij wilde niets liever.

Wie is de mens

Er loopt een man in de tuin. Wie is hij? Zijn naam is Adam. Maar dat zegt nog niet zo heel veel. Van wie is hij de zoon? Adam is de zoon van God, schrijft Lucas (3 : 38).

Ja, dat zegt alles. Als God je vader

is. Nou, dat moet iedereen **merken** aan j w w leven. En **reken** er op, dat je dat ook werkelijk **zag**. Hij **wandelde** met zijn Vader in de tuin. De deur stond altijd open. In de avond koelte kwam God in & En Hij wandelde met Zijn kind. Zij waren blij met elkaar. Vader en kind.

Maar **dan**, dan komt er een moment. En de zoon denkt: Ik wil niet meer de-zoon-van zijn. Ik wil nu eens helemaal mijn eigen gang gaan. En hij gooide de deur dicht. Wat gebeurt er, als je bij je vader weggaat? Ja **vraag** dat eens aan de verloren zoon. Het **lijkt** wel mooi: je eigen gang. Maar er komt een moment, dat je **ziet**: ik ben **alleen**. Ik ben ontworteld. **Vervreemd** van mijn vaders huis.

Wat gebeurt er met zo'n kind. Zo'n kind gaat de vernieling in.

Er loopt een mens in deze wereld. Wie is hij? Zijn naam is mens. Maar dat zegt nog niet zoveel. Want wat is de mens? Van wie is hij de zoon? Hij weet het niet. Laat mij me zelf zijn. Maar wat dat betekent, hij weet het zelf niet. Hij kent de wortel van zijn leven niet meer. Hij zoekt er soms naar. Maar eigenlijk is hij nergens thuis. Vervreemd van zijn vaderlijk huis.

Wie is Jezus?

Er loopt een man in Galilea. Wie is Hij? Zijn naam is Jezus. Uit Nazareth.

Daar **zegt** nog niet zoveel. Kan uit Nazareth iets goeds komen? Van wie is Hij de zoon? Van Jozef de timmerman. Zegt dat je genoeg? **Nee**, eigenlijk niet. Daar ken ik Hem niet beter door.

Er is iets met Hem. Waar Hij komt,

W wandelen met God

daar wordt alles anders. Daar is het licht. Daar is vrede. Wie is Hij? Elia soms? Of Jeremia?

'En gij, wie **zegt** gij dat Ik ben?' 'Gij zijt de Christus de Zoon van de levende God.'

Ja, dat **zegt** alles. De Zoon van God. Dat **merk** je aan Hem. Bezig in de dingen van Zijn Vader. Ik en de Vader zijn één. 'Wie Mij gezien heeft, heeft de Vader gezien.' Wie dat kan zeggen is echt de Zoon van God.

'Wie Mij gezien heeft, heeft de Vader gezien.' Is het dan toch mogelijk, Vader zien? Is er een weg terug naar huis? Is er een plek voor verloren zonen en dochters? Een plek waar ze thuis zijn? Is er een plaats voor ontwortelden? Een plaats waar ze geplant worden? Ja **kijk** maar. Daar waar Jezus Christus komt. daar gebeurt het. Ontwortelden, verloren zonen en dochters. Hij zoekt ze en vindt hen met Vaders liefde. En dan gebeurt het. Die deur die dicht zat, gaat open. En dan wordt het huis weer vol.

Er woont een gezin in Nazareth. Een groot gezin in het huis van de timmerman: Jezus, Jacobus, Joses, Judas, Simon en de meisjes. Zo verkeert Hij onder zijn broers en zussen. Zo dichtbij.

De eerstgeborene.

En na Hem al die anderen. Hij schaamt zich niet: hen broeders te noemen. Een broeder onder de broeders. In alles aan hen gelijk, Maar de moeder in dat gezin wist welk geheim daar in lag. 'Wat uit u geboren wordt zal Zoon des Allerhoogste heten.' Zoon van God. 50 verheven!

Zoals Hij maar EEN.

EEN Zoon Die altijd al bij Vader

thuis was.

Ook voordat die tuin daar lag.

EEN Zoon, Die aan de boezem van Vader was.

EEN Zoon, Die altijd alles wil wat de Vader wil.

EEN Zoon, die daarom uitging om verloren zonen op te zoeken.

EEN Zoon, die vele zonen en dochters thuis brengt.

'Wie Mij gezien heeft, heeft de Vader gezien.' Wie dat kan zeggen is echt de Zoon van God.

Hebt u Hem gezien? Er zijn er ook, die Hem niet herkennen. En ze lopen langs Hem heen. Nog steeds je eigen gang gaan. Laat mij me zelf zijn. Maar wat dat betekent, weet je zelf niet. Je kent de wortel van je leven niet meer.

Je zoekt er soms naar. Maar eigenlijk ben je nergens thuis. Verreemd van je vaderlijk huis.

Mns wie ben je dan eigenlijk? Er komt een moment dat je ziet: Ik ben alleen. Echt je eigen leven leiden, dat kan niet. Want de mensen die God gemaakt heeft, zijn bestemd om samen te wonen. Samen in Zijn huis. Daarom kwam die Eniggeboren Zoon. Hij is de deur naar Vaders huis.

Wie is Hij voor jou?

Dat is een belangrijke vraag. 'Gij, wie zegt Gij dat ik ben?' Wie is Jezus voor mij? De Zoon van & levende God.

Dat zegt alles. Alles over Hem.

Maar ook alles over mij. Het zegt dat ik kind van God ben. Anders dan Hij, inderdaad. Er is maar EEN zoals Hij. Er zijn er veel zoals wij. EEN Zoon, die Zelf ook God heet. Veel aangenomen kinderen.

Als je wilt weten hoe rijk dat is vraag dat dan maar eens aaneen aangenomen kind, Eerst ontworpen, zonder vader, zonder moeder, zonder thuis, alleen. Maar dan: Een vader, liefde, veilig, thuis.

Wie ben jij?

Wil je kind van je Vader zijn? Dat zegt alles over jou. Vraag het maar aan De Zoon van God.

Een Schriftgeleerde aan het Woord, een keuze uit de preken van prof. dr. K. Schilder, deel 2. Deze preken worden ingeleid en toegelicht door dr. J.J.C. Dee (vrijgemaakt gereformeerd predikant a. Spakenburg). Oosterbaan & Le Cointre, f 28,- (333 blz.).

Lied in de nacht, een dichtbundel van Coosje van Campen. Uitgeverij De Vuurbaak, f 15,90 (47 blz.).

Kerstvertellingen van Alice Rietema-Hofman. Ze probeert met een frisse en aansprekende stijl aan te sluiten bij de beleavingswereld van kinderen. Uitgeverij De Vuurbaak, f 14,75 (64 blz.).

Dooie vliegen, frisse lucht, een bundel met columns waarin H.I. Seiderhuis (Hoogleraar Kerkgeschiedenis aan de Theologische Universiteit te Apeldoorn) soms op satirische wijze verhoudingen tussen mensen en tussen verschillende gereformeerde k~~ becommentarieert. Uitgeverij De Vuurbaak, f 14,90 (56 blz.).

Natuurgeneeskunde in het licht van de Bijbel, door Ineke van den Berg (lid van de vrijgemaakte Gereformeerde Kerk te Putten), Volgens de auteur is er op zich niets mis met natuurgeneeswijzen, Eerder is het wereldbeeld van een natuurgeneeskundige van belang. Het boek geeft een helder beeld van wat natuurgeneeskunde is en welk nut zij kan hebben.

W.L. de Graaff

N
nieuw uitgekomen

Kdk Voorhoeve – Kampen, f 18,90 (84 blz.).

Weet ik veel?, Jeugdbibliant samengesteld door Jan de Koning, geschikt voor kinderen vanaf 8 leeftijd van elf jaar.

De Jeugdbibliant bevat meerdere spelvarianten en meer dan 1500 vragen.

Uitgeverij De Vuurbaak, f 22,50 (126 blz.).

Extra nummers van De Reformatie...

...kunt u bestellen door overmaking van de kosten op postrekening 40 60 40 t.n.v. De Reformatie-Goes, onder vermelding van jaargang en nummer,

Dit zijn de kosten (incl. porto):

- 1 ex.: f 3,35
- 2 ex.: f 6,00
- 3 ex.: f 8,65
- 4 ex.: f 10,60
- 5 ex.: f 12,55

Na ontvangst van het bedrag wordt uw bestelling per omgaande uitgevoerd.

IN CHRISTUS ZOWEL RECHT- VAARDIGING ALS HEILIGING

J.J.C. Dee

De actualiteit van Kohlbrugge voor discussies
nu over geloofsgroei

In het vorige artikel heb ik laten zien hoezeer bij Kohlbrugge rechtvaardiging en heiliging samenhangen en dat het hem, de theoloog van de rechtvaardiging, juist om de heiliging gaat. In dit laatste artikel wil ik nagaan in welk opzicht de kerk, ook voor de toekomst, van de theologie van Kohlbrugge lering kan trekken, toegespitst op het thema van rechtvaardiging en heiliging.

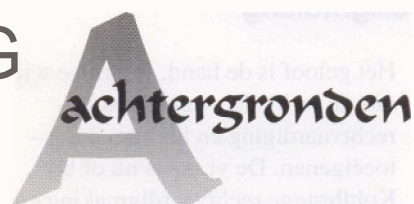
Elips

Zoals Kohlbrugges levensthema is geweest de rechtvaardiging door genade alleen en de heiligmaking van de gelovige, zo moeten ook nu rechtvaardiging en heiliging de beide punten van de ellips van de gereformeerde theologie zijn. Zijn preek over Romeinen 7 : 14 houdt ons blijvend voor dat de apostel Paulus niet zegt dat hij vroeger vleeselijk was, maar dat hij vleeselijk is. Dat is een oordeel over de hele mens gedurende zijn hele leven. Want het 'ik' in 'ik ben vleeselijk' en 'ik ellendig mens' doelt op de Paulus niet van voor, maar op dit van na Damascus. Romeinen 7 geeft een beschrijving van het innerlijk leven van een christen. De grote dogmatische verdedigers van de genade van Augustinus over Luther, Zwingli, Calvijn tot Barth, spreken zo. En juist in de gelovige als onheilige werkt Christus de heiligmaking. Hij is onze gerechtigheid en heiligheid. Dat betekent voor Kohlbrugge: Heb ik Christus, dan bekommer ik mij niet om mijn heiliging, maar dan jaag ik Hem

na. Christus en niet **hijzelf** of zijn heiligmaking is het thema van het leven van de gelovige.

Twee aspecten van dezelfde genade

Kohlbrugge heeft verstaan dat rechtvaardiging en heiliging twee aspecten van dezelfde genade zijn. **'Heeft** Christus ons verworven met zijn bloed, dan is het de gerechtigdige die Hij heiligt; en het is de door Hem geheiligde, **die het weet dat hij de rechtvaardiging nodig heeft.** Ellende, verlossing en dankbaarheid vormen geen biografische kalender, zij zijn de voortdurende driekwartsmaat van het geloof. % De rechtvaardiging als eerste trede van de genade laat men nooit achter zich om vervolgens de voortzetting, de heiligmaking, weer te doen in eigen kracht. Juist omdat de gelovige niet iemand is die vorderingen maakt, die als overwinnaar openbaar wordt, maar de ellendige, die door de wet steeds opnieuw geoordeeld wordt, juist daarom ziet hij op naar Christus, die

Gods wil, **Gods** wet vervuld heeft en verwacht hij van Hem de heiliging als een geschenk. Kohlbrugge is de evangelisch leraar van de heiliging in Christus."

Perfectionisme en antinomianisme

De juiste opvatting van het evangelie wordt steeds weer bedreigd door twee dwalingen: die van het perfectionisme en die van het antinomianisme. Het perfectionisme leert dat de wedergeboren mens in beginsel volmaakt is en tragsgewijs volmakter wordt. Hier klinke Kohlbrugges scherpe wetsprediking! De heiligheid van Gods wet moet de mens van zijn zonde overtuigen. Want alleen aan zondaren bewijst God zijn genade. Het antinomianisme leert dat door de komst van Christus de wet heeft afgedaan en dat zij die in Christus heilig zijn, zelf niet meer heilig behoeven te zijn. Ook hier klinke Kohlbrugges scherpe wetsprediking! De eis tot heiligheid (vanuit de wet) moet de mens overtuigen dat hij alleen door het geloof aan de heiligheid in Christus deel heeft, en dat het blijven in dat geloof een dagelijkse strijd is. Waarschuwen en bezwaren voor de dwalingen van perfectionisme en antinomianisme, strijden zowel tegen activisme als tegen quiëtisme – dat is de strekking van de leer van de heiligmaking bij Kohlbrugge. Varend tussen de Scylla van een wettisch streven naar heiligheden de Charibdis van een antinomiaanse onverschilligheid ten aanzien van het christelijke leven, is bij Kohlbrugge het stuk van de dankbaarheid de leer van de Heilige Geest.

Onderscheid rechtvaardiging en heiligmaking

Het geloof is de hand, waarmee wij **ons** de weldaden van Christus – rechtvaardigingen heiligmaking – **toeëigenen**. De vraag is nu of bij Kohlbrugge **rechtvaardigmaking** en heiligmaking worden geïdentificeerd. Gaat de heiliging geheel in de rechtvaardiging op? Tegenstanders van Kohlbrugge hebben zijn leer altijd weer in die zin geïnterpreteerd. **Maar** Kohlbrugge onderscheidt **rechtvaardiging** en heiliging wel degelijk. 'Bij hem is de wet belofte en dienovereenkomstig is de heiligmaking een werk, niet van den **mensch**, maar van den Heiligen Geest. Bij hem is de wet belofte en als **zoodanig** is zij in Christus wel vervuld maar niet afgeschaft. Daarom is het onjuist te **k**-weren, dat de heiligmaking in de rechtvaardiging opgaat.'⁵⁸

Gave van God

Kohlbrugge onderscheidt dus de heiligmaking van de rechtvaardiging. De heiligmaking is echter niet ons **werk**, maar gave van God. Christus' werk, evenals de rechtvaardiging. Heilig zijn wij niet door eigen **inspanning**, maar door het geloof aan het volbrachte werk van Christus. Maar de heiligmaking **is wel** degelijk **een** realiteit. Zij is vrucht van het geloof en waar de vrucht ontbreekt, daar is ook de heiliging afwezig. Wel is voor Kohlbrugge de heiliging zaak van het **geloof**. Omdat zij een door het Woord van God geschapen realiteit is, is zij **altijd** realiteit van het **geloof**. **Kort en bondig**: 'De verhouding van geloof en werk laat zich in de volgende formule **uitdrukken**: de **gelovige** moet voor **God** in goede **werken** verschijnen. Maar goed zijn zijn werken **slechts door** het **geloof**'.⁵⁹ Weliswaar is de spil van Kohlbrugges theologie de rechtvaardiging en ongetwijfeld is het zo, dat Kohlbrugge **terughoudend** en aarzelend is wanneer het **aan**-

komt op praktische vermaning om in een nieuw leven te wandelen. Maar hij weet dat er op de rechtvaardiging nog **iets** volgt. Zo zegt hij in De leer des **heils** (vraag en antwoord 145, 146, 147): 'God geeft zijn Heilige Geest, die zijn **vruchten** met zich **brengt**. Mag dan zodanige vrucht geen dienst van **mensenhanden** zijn? Neen, want alleen de **Heilige** Geest weet, **hoe** in de tien woorden der wet moet **worden gewandeld**. Wij hebben **daar** geen verstand van. Wij leggen alles uit naar heidense, onrechtvaardige **zedeleer** en **naar** onze **onbarmhartige** eigenliefde, en niet naar Gods hart. Wat is ons dus **nodig**? Dat de Heilige Geest ons drijft'. Men lette hier op de plaats van de Heilige Geest bij Kohlbrugge in de leer van de heiligmaking.

In Christus

Rechtvaardiging en heiliging **zijn** bij Kohlbrugge onlosmakelijk verbonden. In de geloofsgemeenschap met Christus komen ze als vergeving en **vernieuwing** naar ons toe. Heiliging is dan **alleen waarachtig** heiliging, **wanneer** men voortdurend bij de rechtvaardiging, dat is bij de genade in Christus, blijft. Dan ook draagt de heiliging daadwerkelijke vrucht. 'Het leven van de gelovige kenmerkt zich door de inplanting in Christus. Dit in Christus ingezet zijn is het een en het al. Daarin is de **volkomen** heiligmaking begrepen. Dat is wat anders dan heiligmaking als proces, als heiligwording van de mens. Daar is Kohlbrugge mordicus tegen. Maar **wie** in **Christus** de rechtvaardiging heeft gevonden (als telkens hernieuwde **schuldvergeving**), vindt in **Hem** ook de heiligmaking: leven met Christus **naar** zijn wil – ongewild en onbewust **groeien** er dan **ook** de vruchten van de heiligmaking.

Rechtvaardiging van de goddeloze

Kohlbrugge predikte 'de afgronde-

lijke boosheid van de mens, **zijn** diepe verlorenheid en **verdoemelijkheid** voor God, **maar** ook de **toerekening** van de heiligheid en gerechtigheid van Christus en de troost van de rechtvaardiging van de goddeloze ten leven door dit geloof'.⁶¹ Rechtvaardiging en zondigheid van de mens zijn nooit achterhaalde standpunten. Daarom houdt Kohlbrugge de heiliging **ook** zo dicht bij de rechtvaardiging. Want 'de in Christus gerechtvaardigde heilige blijft tegelijk zondaar en onheilige in zichzelf. Voor de rechtvaardigingen de **heiliging** is men permanent in geloof op de genade **aangewezen**'.⁶²

De Heilige Geest

Persoon en werk van Heilige Geest nemen bij Kohlbrugge een belangrijke plaats in.⁶³ In zijn *Leerrede* over het *artikel 'Ik geloof in de Heilige Geest'* uit 1854, stelt Kohlbrugge dat het werk van de Vader en de Zoon tevergeefs zou zijn als de Heilige Geest het stenen hart niet in een vlesens **zou** veranderen. De Heilige Geest werkt in de gelovigen om hen te troosten, te heiligen tot gehoorzaamheid, te leren, te louteren en te regeren. De Geest is **een** Leraar die ons in **alle** waarheid leidt. Hij is **een** Advocaat die onze zaak bepleit. Hij is een **Trooster**, want wij zijn **telkens** troosteloos en **verslagen** bij het gemis **van** de aanwezigheid van de **Hee** en bij het zien van zonde, schuld en nood, daar ons geweten ons telkens aanklaagt dat wij tegen alle geboden **van** God zondigen. De Geest is God die in ons als in zijn tempel woont. Hij is als een trouwe Vriend en Gast die graag bij ons blijft. Hij is als een zegel en teken van onze verlossing. Hij is als een vuur vanwege de wonderen van kracht en macht die Hij bij de gelovigen uitwerkt. Hij vervult ons met zijn gaven: geloof, deugd, kennis, matigheid, lijdzaamheid, godzaligheid, liefde. Hij zorgt ervoor, dat we in geen stuk leeg of onvruchtbaar blijven in de kennis **van** onze **Zaligma**-

ker, maar in Christus de vrucht van de Geest dragen, terwijl wij wandelen aan zijn hand en leven in zijn gemeenschap. Zo geeft Kohlbrugge hier in kort bestek een leer van de Heilige Geest, waaruit blijkt dat bij hem de heiliging niet in de rechtvaardiging opgaat, Wellicht is het eerder zo, dat bij hem de rechtvaardiging staat in het raam van & h e i g . Al moet daarbij direct weer gewezen worden op de volgende facetten: zijn verzet tegen een wettisch-activistische ofstische invulling van & heiliging; zijn heenwijzen naar Christus als de enige grond van de zaligheid; zijn onderkennen dat er geen toename in heiligheid is; zijn in Romeinen 7 : 14 gedane ontdekking dat de christen geheel en in blijvende zin een twee-mens is: hij is vleeselijk en geestelijk; zijn nadruk op het feit dat het leven van de christen gekenmerkt blijft door de hevige strijd van de Geest tegen het vlees.

Vandaag actueel

In zijn tijd heeft Kohlbrugge de rechtvaardiging van de goddeloze en de soevereiniteit van de Heilige Geest in de heiliging van de mens krachtig onderstreept. Wanneer er een heiligmakingsstreven ontstaat en een verlangen naar levensheiliging en geloofsgroei niet aan de indruk ontkomt van krampachtigheid en zo van een nieuwe wet, verdient Kohlbrugge, ook al heeft hij moeite met de heiligmaking als voortdurend werk van de Heilige Geest in de gelovige, alle aandacht. Waar het gevaar dreigt dat de heiligmaking wordt opgevat als een proces in de mens, is het tegenwicht noodzakelijk van het evangelie, dat spreekt van het volbrachte werk van Christus in rechtvaardiging en heiliging.

⁵⁶ G.W. Locher, 'Paulus en Kohlbrugge: op de komma', *De dertiende apostel en het elfde gebod. Paulus in de loop der eeuwen*. G.C. Berkouwer en H.A. Oberman, red., Kampen 1971, pag. 153-162, a.w., pag. 157.

Daarvan getuigt zijn publicatie uit 1839 *Het zevende hoofdstuk van Paulus' brief aan de Romeinen in uitvoerige omschrijving*. Vgl. A. de Quervain, 'Kohlbrugge's boek over Romeinen 7', *Hermann Friedrich Kohlbrugge, zijn leven, zijn prediking, zijn geschriften*, W. Aalders en D. van Heijst, red., Den Haag 1976, pag. 85-88. Kohlbrugge's geschrift over Romeinen 7 is 'een onderwijzend geschrift, een bijdrage tot het verstaan van Jezus Christus, tot de gave van de Wet Gods en tot het weemder heiliging. Het bevat een samenvatting van datgene, wat Kohlbrugge heeft leren zien in de discussie met het streven naar heiliging. Het is een getuigenis daarvan, dat hij die in Jezus Christus gelooft, geheiligd is, het is een getuigenis van de overwinning Gods in Christus', a.w., pag. 86.

⁵⁷ J. Loos, *De theologie van Kohlbrugge*, Amsterdam 1948, pag. 162.

⁵⁹ W. Kohlbrugge, *Das Leben des Heiligers bei H.F. Kohlbrugge*, München 1936, pag. 134.

A. de Reuver, 'Bedelen bij de Bron', pag. 252.

B. Wentsel, *Dogmatiek, Deel 4a*, pag. 505.

⁶² A. de Reuver, 'Bedelen bij de Bron', pag. 252.

⁶³ B. Wentsel, *Dogmatiek, Deel 4a*, pag. 507, 508.

UIT E KERKEN

Beroepbaar¹

Kandidaten:

H. van Dijken, Wortmanstraat 82, 8265 AE Kampen, t (038) 3328224.

MA. van Leeuwen, Planetenweg 176, 1973 BK IJmuiden, t (0255) 533451.

B. van Veen, Wortman — t 402, 8265 AP Kampen, w (038) 3327078.

J. Werkman, Helperweststraat 28, 9721 BR Groningen, a (050) 5250816.

¹ Nieuwe opgaven w wijzigingen: W.L. de Graaff, t (038) 3331201.

Het nieuwe Handboek 1997

Ten dienste van de Geref. Kerken in Nederland

Paperback, 368 pag., **f 17,50**

Handboek 1997 nu ook digitaal!

Met de bon die opgenomen is in het Handboek 5997, kan een computerprogramma worden besteld waarmee de gegevens uit dit boek digitaal zichtbaar gemaakt kunnen worden.

Prijs: **f 17,50**

Heeft u de uitgave 50 jaar HANDBOEK?

Hierin zijn de belangrijkste kerkelijke gegevens van 1945-1995 opgenomen. Een zeer handig naslagwerk

Geniet **f 27,50**

OOSTERBAAN & LE COINTRE B.V.
Postbus W - 4460 AA Goes - Tel. 0113-215591

Verkrijgbaar bij de boekhandel

ONDERWEZEN OM TE ONDERWIJZEN: DE NATIONALE VOORGANGER

C.J. Haak

E evangelisatie en zending

Bij de terugblik op 100 jaar zending sinds de Synode van Middelburg 1896 is vooral het onderwijs, m.n. het theologisch onderwijs aan de a.s. predikers het meest ingrijpend veranderd.¹ Omdat daar in Zwolle, december j.l. weinig tijd voor was wil ik er in dit artikel breder op in gaan. Het gaat over het spannende gebeuren waarin nieuwe inzichten in zending, kerkzijn, zelfstandigheid, onderwijs en cultuur elkaar kruisen. En dat nog wel boven het hoofd van de 'arme' student die nietsvermoedend zich liet inschrijven aan de velerlei instellingen met de hoop dat hij later verkondiger van het evangelie zou kunnen worden.

De gedachte dat de zendeling zending dreef, evangelie verkondigde, mensen opzocht, catechisaties gaf en pasbekeerden tot belijdenis en doop bracht is diep ingeprent in onze opvatting over zending. Telkens weer was het de zendeling die zijn belevenissen vertelde in de rapporten, de artikelen in het zendingsblad en op de zendingsavonden. Ook de foto's, films en video's laten doorgaans de zendeling zien als de prediker, catecheet, doper en avondmaalbediener. Wat veel minder in het oog viel was zijn werk als docent, instructeur, stimulator en begeleider van de nationale christenen in hun taak tot prediking en zending. Het is steeds duidelijker geworden dat hij vooral onderwijs-manager moest zijn om de a.s. nationale kerk toe te rusten tot dienstbetoon (Ef. 4 : 12 e.v.).

Van ad hoc regeling tot begeleiding van spontane inzet

Lange tijd bleef, ook na Middelburg 1896, de zendeling de hoofdrolspeler in de verkondiging. Ook al waren er bekwame christenen, zij deden vooral dienst als tolk, of als ambtsdragers in de pas gestichte gemeente. De theologische opleiding kwam eigenlijk pas om de hoek kijken als kop op de 'kweekschool' voor onderwijzers. De zending had vooral veel scholen onder haar beheer. Die moesten bemend worden met christelijke leerkrachten. Op Java werd dan ook veel energie gestoken in de onderwijzersopleiding. Uiteraard moesten deze a.s. onderwijzers ook goed thuis zijn in de bijbelse geschiedenis en aanverwante vakken.

Pas veel later, als ze als onderwijzers hun sporen hadden verdiend konden ze doorgaan voor de evangeliedienst of voor predikantschap. Tot de Tweede Wereldoorlog waren na meer dan 50 jaar zending slechts enkele nationale predikanten aangesteld, die dan nog voornamelijk opereerden onder zendingsbevoegdheid. Deze predikanten waren min of meer kopieën van de Nederlandse predikanten in hun gemeenten, compleet met voltijdse aanstellingen en honorarium, meestal gesponsord via de zending.

Pas na de Tweede Wereldoorlog brak een nieuw inzicht door. Niet alleen de zendeling had de opdracht tot evangelie-verkondiging, maar vooral ook de nationale christenen zelf. De vroegere zendeling die een bepaald gebied tot zijn beschikking kreeg, ging trouw elk keer alle dorpen langs, waar hij vooral de onderwijzers begeleidde in hun onderwijswerk, met eventueel een uitbreiding naar de verkondiging, ook via die betaalde onderwijzer.

In nieuwe situaties echter waar geen sprake kon zijn van een officiële school moest de zendeling wel mensen plaatsen die de minimale zorg voor de verkondiging, zowel in het dorp als aan de 'zendingschool' op zich nemen. Wegens gebrek aan opgeleide krachten, plaatste hij voorlopig maar de mensen die hij kon krijgen, christenen die zich bij zijn gevolg hadden aangesloten. Het is interessant te lezen hoe bijv. op Irian Jaya de eerste 'evangelisten' vaak de huishulpen van de zendeling waren, of een timmerman uit een ander gebied, of een technicus die eigenlijk op de

rivierboot moest dienen. Deze mensen organiseerden **& eerste** samenkomsten in nieuw opgelegde gebieden.

Hun **begeleiding was net als hun eigen** hulpdiensten, spontaan van karakter. De lange bootreizen op de rivier werden gebruikt om uit de losse **polis** de vele leemtes in de **bijbelkennis** en geloofsleer op te **vullen, om** de spontane krachten tenminste **iets** aan opleiding en begeleiding mee te **geven**. Met de latere **driemaandelijks**e evangelisten-bijeenkomsten **konden** de zaken beter op een rij worden **gezet**. We laten hierbij nu **achterwege** de problemen die opgeroepen werden door enerzijds betaalde evangelisten in te zetten, **betaald** uit de zendingsgelden, en anderzijds niet-betaalde spontane predikers uit de pasbekeerde christenen zelf. **Het** werk dat door **beide soorten** evangelisten werd **gedaan was** van onschatbare waarde. Het waren de **verkondigers** van de toekomst. **Er moest** dringend regulier theologisch onderwijs **komen, en voor de bestaande werkers en voor de toekomstige predikers**.

De valkuil van de theoretische dagscholing

Daarmee leek de gedachte aan de **bijbelschool**, of theologische scholing, gerechtvaardigd. De deuren van de school gingen **wijd open**. Het onderwijs was **duidelijk: bijbelkennis, geloofsleer, kerkgeschiedenis, kennis van de belijdenis, ethiek, kerkelijk leven en enkele praktische vakken**.¹ Het moest vooral **eenvoudig blijven, dicht bij de praktijk**. **Nog niet eens** direct voor de a.s. evangelist als wel voor de **beter** onderlegde toekomstige ouderling. De vele nadelige gevolgen van een **meerjarige** opleiding, op een soort **campus, die de studenten** vervreemde van de **thuis-situatie, moesten** voor lief worden genomen. Net zo **goed** als de **bijbehorende (zendings)subsidies** voor huisvesting en voeding, de de **indruk**

gaf van opleiding tot een **'witteboorden-job'**.

In die lijn lag ook de **kop** op de **bijbelschool**, de theologische school, op Sumaba, Kalimantan Barat en Irian Jaya, die in vier jaar tijd, inclusief een stage-jaar de jongens tot **zelfstandigpredikant** moest **opleiden**. Het rooster vertoonde wel **aanpassingen** aan het niveau van de opleiding, **maar – behalve dan** het praktijkjaar – **was de vergelijking met 'Kampen'** doorzichtig. Er was veel werk **verzet om de bestaande vakken zo in te delen, dat die zoveel mogelijk rekening hielden** met de bruikbaarheid van de komende tijd. Bijv. de **Lessen in preken** werd niet uitgesteld tot de hogere jaren, maar vrijwel direct gestart na **aankomst op school**. De **kracht van de gereformeerde theologie was vooral gelegen in de doorwrochte kennis, uitleg en toepassing van de Schriften in zn geheel**. Daarvoor was een **gedegen kennis van de hoofdlijnen van de gereformeerde leer** onmisbaar om een **'dogmatisch geweten'** te vormen en **aan te scherpen**.

De problemen in het onderwijssysteem kwamen al **spoedig aan het licht**. De westerse **analytische** manier van het netjes **indelen** van de **vakken, per uur, per aparte map, per apart lesboek was** nog maar een handicap aan de **oppervlakte**. Na **enig experimenteren** konden **meer** uren per vak **aan elkaar gekoppeld** worden. Een hele morgen **bijbelkennis** bijv. of **kerkgeschiedenis** **lukte** beter dan per uur van vak en aandacht wisselen.

Een dieper gelegen probleem is de **innerlijke logica** waarmee de westerse **zendeling-docenten** de onderwerpen **ter sprake brachten**. Nog **afgedacht van het lage leesniveau** dat de studenten tot op de middelbare scholen hadden **'bereikt'**, de **indeling en waardering van de wereld in verschillende categorieën** als persoon (wie doet er wat?), tijd (**wanneer** gebeurde iets?), reden (waar-

om gebeurde dat?), plaats (waar gebeurde het?) en wijze (hoe gebeurde iets?) lagen in de beleving van **docenten en studenten** ver uit elkaar.

De oplossing die het zocht in **aparte** lessen over **logisch denken, betere kennis van de taal, het ontleden van zinnen en structuren was een goede poging, maar bleef in de theorie hangen**. Het ontbreken van een **kritische** houding van de studenten d's **broodnodige basisinstelling voor de verdere studie** blokkeerde in **grote mate** de **opleiding** op de schoolbanken. Ook de **oudere studenten, die hun mannetje in de maatschappij stonden en hun sporen verdiend hadden** in het **kerkelijk leven, voelden zich** steeds **ongelukkiger en onvolwaardiger** worden hij **verdere theoretische studie**. **Niet alleen** dus vanwege de vervreemding uit de **sociale** samenleving, maar ook om **studietechnische redenen** moest het roer worden omgegooid.

Daar **kwam nog eens** bij dat de dagschool waarin **alle tijd voor studie** moest worden ingezet, zonder de zorg voor het **levensonderhoud, geen juiste voorbereiding was** op het latere leven **als evangelist of predikant**. De hoge financiële kosten die dit ideaal zouden moeten **verwezenlijken** waren voor de meeste kerken een brug te ver. Het onderwijs aan een **dagschool** (met campus en internaat) **weerspiegelde een westers georganiseerd en betaald kerkelijk leven dat in de armere Derde Wereld als een tang op een varken sloeg**. Op deze manier functioneerde al het **theologisch onderwijs, hoe goed aangepast w toegepast ook, niet als een dynamisch voortstuwende kracht, maar als dynamiet dat de Kerken tot ont-ploffing zou brengen**.

De school uit, de wereld in

Niet **alleen** de gereformeerde **zendelingen** worstelden met het **opleidingsprobleem**. In de **zeventiger ja-**

ren was vanuit **dezelfde frustratie** een onderwijsstrategie **uitgedok-**terd die als een gevleugeld **woord** de **zendingswereld** doorging: TEE, **theological education by extension**, theologische training buiten de **school** om. Een radicale omkering van het probleem gaf **een** totaal nieuwe mogelijkheid van onder-**wijs**. Niet **& student komt naar de docent (op school), maar de docent komt naar de student (in z'n werk)**.

De **basisgedachte** van TEE is dat de **student** al in het werk **betrokken** is: een **predikant**, een **evangelist**, maar ook een **timmerman**, een **boer**, een **handelaar**, een **winkelier**, een **onderwijzer** of onderwijzeres, een **ambtenaar in een overheidsbaan**, een leidster van de vrouwenbeweging enz. Die natuurlijke **situatie** blijft **behouden**. **Daar** komt alleen bij, dat **zo'n praktisch** spoor gecombineerd wordt met een **on-**dersteunend **onderwijs-spoor**. Die twee samen **vormen** dan de rails waarover **de trein** van de verdere kerkopbouw en **evangelieverkondiging** soepel **kan** lopen. Van tijd tot tijd is er op deze rails **een** station in de **vorm van een seminar**, een **korte cursus** ter plekke, waar met de **docent** wordt doorgesproken over de **integratie van onderwijs en praktijk**.

Bet **onderwijsspoor** is dan **ook** niet langer een abstract **doornemen** van de theologische **literatuur**, maar een regelrecht op de praktijk **toege-**spitste stimulans **voor de studie**. De kern vormt de wekelijkse **predi-**king. **Rondom** de uit te leggen tekst worden de opdrachten omschreven, bijv. de **kennis** van het betreffende bijbelboek, de daarbij opkomende dogmatische vragen, de praktische toepassingen, de kerkelijke **gevol-**gen **enz.** Die **onderwijsstimulans** wordt vanuit een studiecentrum op-gezet.

De docenten **ontwikkelen** dus een schriftelijke cursus, die echter al-leen te volgen is wanneer **& stu-**dent in de **praktijk van het werk**

staat, als evangelist of als predi-**kant**. Hij kan z'n dagelijks **beroep** blijven uitoefenen, voor **z'n** eventu-**eel** gezin blijven **zorgen**, standby blijven in de gemeente, maar met behulp van de toegespitste aanwij-**zingen** en opdrachten in minimale studie-tijd zijn **werk** beter doen. **In** plaats dat het **gebrek** aan kennis hem **steeds** dieper in de schoolban-**ken** **wegdrukt** en klein maakt, grijpt hij nu dit TEE-onderwijs aan als middel **waardoor** hij beter uit de verf **komt als zelfstandig** opererend prediker en voorganger.

Daarnaast **komen één keer** per bijv. zes weken de **mede-studenten in de regio**, op de maximale afstand van een **dag** reizen, bij **elkaar om** hun **studievorderingen en praktische in-**breng met elkaar te bespreken. **Op** zo'n seminar van hooguit drie da-**gen is dan ook de docent** aanwezig. Hij heeft de omgeving van het goed geoutilleerde studiecentrum verlaten om met z'n studenten in de 'barre' omstandigheden van de praktijk ter plekke de verdere inte-**gratie van de studie te bevorderen**. Daar kan hij de resultaten van het schriftelijk onderwijs controleren, terwijl hij tegelijk een open oog **krijgt of houdt voor** de tekorten van zijn bijdragen en de knelpun-**ten** bij de studenten. Tegelijk wordt **hiermee** de afstand tussen docent en student weer teruggebracht tot de **omgang van mede-dienstknech-**ten in **dezelfde** roeping, die elkaar heel wat te bieden hebben.

De enorme voordelen van zo'n stu-**diegang** zijn overduidelijk. De **kas-**ten van dit onderwijs zijn **terugge-**bracht tot wat **schriftelijk materi-**aal, en de reiskosten van enkele do-**centen**. Alle perikelen **rondom** het internaat op de campus van de school **als broeinest van** vele revo-**luties** zijn hiermee van **de baan**. **Het onderhoud van de predikant of** evangelist **door de gemeente kan** worden teruggebracht tot een rede-**lijke toeslag op het inkomen door** eigen **beroep** wordt verdiend. **Op** deze manier wordt het onderwijs

een optie waar niet **alleen een elite** voor in aanmerking komt, en niet alleen jongeren, maar in feite **ieder-**een, en **op alle niveaus**. Wijdse per-**spectieven** lonken in dit model **voor 'blote voeten predikanten en** evangelisten' ....

In service training

Niet louter goud...

Toch is het niet **alles** goud **wat** er blinkt in de TEE. Al spoedig ont-**dekte men** de tekorten. De instruc-**ties op afstand werden** te veel **ge-**schreven vanuit de idee van een vaststaand pakket, een **bepaalde** hoeveelheid **kennis**, die aan de **man** moest worden **gebracht** en in de praktijk **worden** gedropt. De **moge-**lijkheden tot **vorming** waren dan wel op het seminar **aanwezig maar** niet meer in het lopend onderwijs. Met de **persoonlijke** leer-hoding en **motivatie** bemoeide de TEE zich nauwelijks. Het geheel was opge-**zet** vanuit de gedachte dat onder-**wijs het sluizen van kennis is**. **Van-**daar dat in veel gevallen TEE werd gezien, onterecht overigens, als een verkapt systeem waarmee de wes-**terse zending** toch nog haar **stam-**pel wilde drukken op de nationale kerken.

Daarnaast **kwamen** allerlei practi-**sche bezwaren** om de hoek **kijken**. De studenten vonden het allemaal wel goed, maar wat was nu hun TEE-**opleiding waard** in de acade-**mische wereld**? Stonden ze op ge-**lijk niveau** met de in de steden af-**gestudeerden** voorzien met titels en **rechten**? **Voor**al de rechten op loon? Nee dus. Nu dan hoefde het **ook voor de vele as. predikers** niet meer. De **drang in de Derde We-**reld (en daar alleen?) om officiële diploma's is zo onstuimig **groot** dat alleen hierom al het TEE-mo-**del** niet haalbaar was: 'Jullie zen-**delingen** zijn toch ook opgeleid aan **een erkende universiteit**? Waarom moeten wij het dm met minder doen?'

Een bijzonder negatief bijverschijn-

sel **was** dat de **rondtrekkende** docenten in feite **alleen** maar de westerse zendelingen **konden** zijn, die over auto's konden beschikken en die **men** niet wilde afstaan voor de nationale docent toen **hij ook** deelname in het gebruik **vroeg**. Die **moest** maar een auto van de kerken zien **los** te peuteren...

Zo leed het pure **model** van TEE al spoedig schipbreuk, al zijn er intussen honderden zendingen die min of meer met TEE-cursussen werken. Daarbij **wordt** dan ook **de** radio als instructie-medium ingezet. De schriftelijke cursussen krijgen een verdieping door de mondelinge **toelichting** en stimulans. Bovendien is dat systeem weer goedkoper en effectiever dan de rondreizende zendeling. **Het** heeft een nog veel verder bereik dan de auto of het vliegtuig.

Trainingen vorming **van** de persoon
Om de combinatie **van** de onmisbare theoretische studie en de praktijk **toch** niet **meer** te verliezen **werd** een ander model voorgesteld: **ia** service **training**. Daarbij wordt de theorie niet geschuwd, maar nadrukkelijk gekoppeld aan de vragen vanuit de praktijk. Er wordt niet een bepaald curriculum afgewerkt dat nog dateert uit de eerste jaren van de oprichting **van** de school. Gestreefd wordt een zodanig aanbod te doen dat gelijke tred houdt met de ontwikkelingen op de **preekplaatsen** en in de nationale kerken.

Dat houdt o.a. in dat **minder** gewerkt wordt met het oog op **aanbrengen** **van** feitenkennis, hoe onmisbaar ook, maar meer gericht wordt op integratie, **motivatie** en **vaardigheid**. **Meer** gericht op de vorming van **de persoon van de prediker dan op het vullen van zijn geheugen**. Wat duur gezegd: **een** didactische **houding** die meer **leerling-gericht** is **dan** stof-gericht. Zo als het onderwijs in Nederland **ook** steeds meer vraagt naar de doelstel-

ling, w ook hier. Er zullen vooral in een **ontwikkelingssituatie** zoals op het **zendingsveld** en de jonge kerken weinig kant-en-klaar **antwoorden** te geven zijn op de actuele problemen.

Zaak is dus te werken met geschikte voorgangers die de **motivatie** bezitten **en** de vaardigheid om zich een **weg** te **banen** in de dagelijkse praktijk. Zij **moeten** niet **een** kant-en-Haar **theologisch** product **kunnen** reproduceren, dat in vroegere tijden (en in **andere** culturen) **z'n** diensten heeft verleend, maar **het** theologisch **proces kunnen opstarten en sturen dat nodig is om een** adequate bijbelse richting te geven aan het **verkondigings-** en opbouwwerk. Aan het woord **training** is merkbaar dat de opleiding **vooral begeleiding** wil zijn. Een as. voorganger of evangelist moet niet zozeer veel **wéten**, maar vanuit **een** integrale visie veel **kunnen**.

Om het eens **kort** door de **bocht** te zeggen: **hij moet** voor zijn **preekwerk** volgens een bepaalde methode een tekst kunnen kiezen en niet 'domweg' een bepaald **bijbelboek** uit den **treure** doorworstelen, althans niet in de zondagse prediking. Hij is mogelijk **niet** in staat zelf de grondtekst te lezen, al **wordt er** sporadisch **in** die richting gewerkt, maar hij kan wel verschillende vertalingen zo hanteren, en eventueel een commentaar, **dat** hij de verschillende mogelijkheden **kan** aanvoelen en **daaruit** zijn harde of voorzichtige conclusies trekken voor de toepassing. **Hij** heeft geen gedegen **kennis** van alle hoofdstukken van de dogmatiek, **maar** hij is getraind om via register, **index**, encyclopedie w atlas & benodigde kennis **zelf** op te **zoeken** en te **integreren**.

Contextueel gevoelig en relevant
Bovenal, hij is **getraind** om in de verkondiging voortdurend zich af te vragen hoe **zijn** hoorders hierop reageren. Hij is uit op **feedback** en kan die hanteren **voor** het vervolg-

traject. Dat wil zeggen: hij is z.g. contextueel bezig. Niet om theologische **kennis** te verspreiden, **maar** om **een** theologisch proces in gang te **zetten** om een bijbels passend en voor de hoorder relevant antwoord te geven op de vragen die zich voordoen. Daarom zal **hij** mogelijk **niet** de strikte volgorde van de **Heidelbergse** Catechismus volgen, maar **meer** de topics **aanhouden** die vanuit de Catechismus aangedragen worden, maar die nadere uitwerking nodig hebben. Of **ook** topics aandragen die in de Catechismus niet **behandeld** worden.

Bijv. in v/a 19 zegt de **Heid. Cat.** **dat God dit** evangelie van **Christus** heeft **geopenbaard**, laten verkondigen, uitbeelden **en door** zijn **Zoon** vervuld. Een puntig uitgedrukte belijdenis. **Maar** hier is wel het moment om in een animistische **setting** te spreken **over** de wijze waarop God Zich heeft geopenbaard, o.a. door de vroegere dromen en visioenen, maar **dat** die bijzondere openbaring vandaag niet meer doorgaat, ondanks alle ervaring die ook gelovige mensen in hun dromen hebben. Maar dat brengt wel weer de vraag naar de waardering van het **religieuze** en culturele leven van de pasbekeerde met **zich mee**. Welke relatie is er tussen de **voorouderverering**, het ontzag hebben voor het 'goddelijke', de mythen en de openbaring van de ware God? Nergens **staat** er rechtstreeks antwoord, maar er worden wel **richtingen** gewezen, die toegespitst moeten worden op de eigen **situatie**.

Zelfstandigheid, ambt, geleding en samenwerking

Nog een stap verder, en in service training wil bekwame en betrouwbare gebleken mensen begeleiden die **met** beperkte **middelen** de contouren van de oplossing kunnen bepalen en in overleg met de kerken zelf besluiten kunnen nemen. Dat zal nadrukkelijk ook in de opleiding en de training naar voren **moeten**

ten komen. Oplossingen bedenken je zelden in je eentje. Er is dus overleg nodig, kerkelijk. **Op & kerkenraadsvergaderingen, classes, synodes.** Ook overleg in oecumenische kaders. **Waar kunnen de Westerse broeders, met hun bredere kennis en toegang tot de bronnen, ons mee van dienst zijn?** Geen kant-en-klare antwoorden, maar contouren, illustraties, achtergronden van hetzelfde proces dat de kerk in eerdere tijden ook door moest. Niet teruggaan achter genomen dogmatische besluiten, maar nieuw te ontginnen gebied in kaart brengen.

Dan zal blijken dat de ene voorganger de andere niet is. In veel omstandigheden zullen evangelisten en het merendeel van de predikanten niet zelfstandig van tekst naar hoorder een preek h e n maken. Kunnen ze daarom niet preken? Ja zeker wel, als ze maar de goede handreikingen, bijv. in de vorm van schetsen, outlines, gerichte commentaren krijgen. Geen uitgeschreven preken die zouden verleiden tot alleen maar voorlezen, wel 'geraamten' er van, die via training tot leven gebracht kunnen worden op de preekstoel.

Natuurlijk, dan heb je predikanten nodig die die schetsen maken. **Accoord, dat zullen dan de mensen zijn die een voltijdse baan ook verdienen en 'waarmaken'.** Terwijl anderen goed predikant kunnen zijn, maar geen wonderen verrichten in de studeerkamer. **Leg ze dan geen zwaardere last op die zij of de kerken kunnen dragen. Zulke predikanten kunnen 'tentmakerpredikant' worden, volwaardig om de sacramenten te bedienen, maar met de erkenning dat hij regelmatig zijn ondersteuning van andere collega's verwachten mag.**

Daarom is geleding binnen de ambtelijke structuren w belangrijk. Via klassicale afspraken kunnen sommige voorgangers aangewezen en gevraagd worden om zich meer met opleidings- en be-

geleidingszaken bezig te houden. Daarin wordt zijn gave gerespecteerd en benut, zonder dat hij nu meteen ook 'hoogleraar theologie' moet zijn. De collegiale banden en de kerkelijke afspraken zullen telkens ingezet moeten worden ten dienste van de kerken in het gemeen. De angst voor dominocratie mag ons niet verlammen om de persoonlijke kwaliteiten optimaal in te laten zetten.

Bijv. in Nederland hebben we de voorkeur voor *classicale visitatoren* boven de Lutherse *superintendenten*. Er kunnen echter tijden en culturen zijn waarbij de gezagsverhoudingen zo liggen dat van een persoonlijk superintendentschap sprake is. Terwijl er geen mogelijkheden zijn het in onze KQ vastgelegde visitatorschap goed uit te oefenen. Het is dan m.i. beter kerkelijk een superintendent-model vast te leggen, dan de vrije hand te laten aan onzichtbare machtsstructuren. Wellicht dat op deze manier & p i - tie van de uitgezonden buitenlandse broeder beter ingekaderd wordt in de kerkelijke samenleving dan in de huidige invulling van een 'loslopend' theologisch docent met predikantsbevoegdheid.

Met deze rondgang in de theologi-

sche opleiding zijn we bijna toegekomen aan de laatste fase in dit model. De plaats van de nationale theologische docent van de nationale kerken. En daarmee samenhangend, de hogere, academische opleiding van nationale theologen. Moet elk nationale kerk een eigen theologische universiteit stichten om zelfstandig te kunnen zijn? Of kunnen we dan gebruik maken van de oecumenische relaties en de bestaande universiteiten?

Met die vragen zijn we dan weer aangeland bij de taak van de zendingen, de zendende kerken en de taak van oecumenische hulpverlening. Maar we zijn wel verder gekomen: er zijn zusterkerken bijgekomen, die met eigen krachten, vaardigheden, middelen en structuren, ook overlegstructuren hetzelfde in hun land willen zijn als wij in Nederland: kerken die alle gelovigen willen vergaderen in eenheid van het ware geloof, met betrouwbare, actuele prediking en missionair élan. Daarover dan de volgende keer.

¹ Zie voor een bredere uitwerking van dit thema: ds. H. Venema, *De School der Kerken*, in: *Mei vereende kerken*, GMO-Symposiumbundel, Zwolle 1996, 119-148.

² Vgl. C.J. Haak, *Kerkelijk onderwijs*, in: Tj.S. de Vries (red.) *Een open plek in het oerwoud*, Groningen 1983, p. 125-139, m.n. 132, 139 voor de vakkenverdeling.

Het bóek voor de komende zomermaanden

Oók leuk voor moederdag!

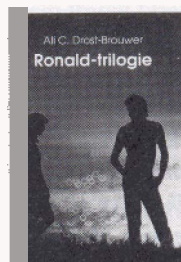
Ronald-trilogie

Ali C. Drost-Brouwer

720 pag., geb., f 17,50

Verkrijgbaar bij de boekhandel,
vanaf 7 mei

QOSTERBAAN & LE COINTRE B.V.

Postbus 25 - 4460 AA Goes - tel. 0113-21 5591

VRIJE TIJD EEN PROBLEEM?

J.J.D. Baas

Het lijkt wel alsof we er steeds meer van krijgen. Via de veertig-urige werkweek, naar de achttendertig uur. Binnenkort zal niemand er meer **vreemd van opkijken als je zesendertig uur per week werkt.**

Anderzijds lijkt het wel alsof we steeds minder tijd voor elkaar hebben. We hebben het allemaal druk, druk, en nog eens druk. Moet je maar eens proberen een afspraak met iemand te maken. De agenda moet er aan te pas komen. Alsof we bang zijn om een groot deel van de vrije tijd ontspannen en gezellig met het gezin door te brengen. Of is het de angst voor de grote stilte na – alweer – een gestresste week. We weten naast ons werk nog zoveel nuttige dingen te doen in kerk, staat en maatschappij, dat je zou denken dat een mens alleen van stress kan leven. Zou je je wel mogen ontspannen met je gezin, zo maar op de zaterdag? En als je het zo wilt invullen wat doe je dan eigenlijk als ontspanning in je vrije tijd. Waf is een goede besteding daarvan? Wat zijn de mogelijkheden?

Genieten, mag dat?

Sommigen hebben er best moeite mee om echt te genieten. Kun je dat als christen eigenlijk wel maken? Hoe vaak schiet je niet in een soort kramphouding als je over je vrije tijd aangesproken wordt. 'Zeg heb je vandaag vrij?' 'Ja ik heb een snipperdagje genomen, maar ik moet nog notulen maken. Ik heb volgende week een inleiding, dus nog zat te

doen.' In hoeveel situaties bedenken we tegenover elkaar uitvluchten om maar te laten zien dat we heus nog wel iets nuttigs doen, al hebben we vrij. Stel je voor dat je zou zeggen: Ja ik heb een snipperdag opgenomen, want ik ga eens lekker luieren en met de kinderen er op uit.' Dat lijkt zo nutteloos. Je kunt je trouwens afvragen of je ontspanning gelijk staat aan 'niets doen'? Is het tijd besteden aan spe-

Opvoeding en onderwijs

len met je kinderen 'verloren tijd'? Vrije tijd wil zeggen dat we tijd hebben waar, vanuit onze werkgever gezien, geen claim op zit. Je kunt die tijd invullen zoals je zelf wilt. Zou God het goed vinden dat je dan lekker uitslaapt en eens lekker een && gaat 'klungelen'. Kun je God na zo'n dag danken voor het feit dat je zo lekker hebt kunnen 'niksen'?

Genieten wil vooral zeggen dat je dankbaar gebruikt wat God je geeft. Wij leven in een wereld waarin veel gelegenheid is om vrij te zijn, uit te

Ook dat deel van je leven is door Christus gekocht en betaald. Hij wil dat je als een verlost mens dankbaar gebruik maakt van wat Hij je geeft (zie bijv. Pred. 3 : 12, 13: 'Ik heb ingezien, dat het niet in hun eigen macht staat, maar als men zich verheugt en zich te goed doet in zijn leven, kortom als iemand eet en drinkt en het goede geniet bij al zijn zwoegen, dan is dat een gave Gods'). Dus ook dat je geniet van je vrije tijd. Dat is tijd die ook door hem is vrijgekocht. Maar nu: durf je dat ook? Kan jij dat nog wel? Genieten van al die mooie dingen die God je geeft. Je gezondheid, je kinderen, je mooie boek, je sport? Als opvoeders hebben we hierin ook een taak naar onze kinderen. Wij mogen ze een goede levenshouding aanleren, ook ten aanzien van het genieten en invullen van je vrije tijd. Hieronder een aantal mogelijkheden. Niets nieuws, maar het genoemde kan wellicht een nieuwe stimulans geven om er in je gezin aandacht aan te geven.

Spelen

Voor elk kind is spelen van levensbelang voor zijn of haar ontwikke-

ling. Kinderen vullen, als zij zich normaal ontwikkelen, een groot deel **van** hun tijd met spel. **Het** is de taak **van** de opvoeder voor vol-
doen & **uitdagingen** te zorgen om je kind te laten spelen. Hetzij door zelf mee te gaan spelen of door voor speelgoed te zorgen dat de mogelijkheid tot (**fantasie**)spel **stimuleert**. Kinderen vinden het heerlijk als vader of moeder in hun **winkel** **komen** kijken en kopen. En neem **het** **serieus**, speel je rol **goed**, anders is er **voor** je kind **niets aan**. Je kunt overigens nog **zulk** duur speelgoed **kopen**, het blijkt dat **kin-**
deren het meest tot **fantasiespel** **komen** met **de** oude hoed van oma, de wandelstok van **opa** en de **oude jurk** van tante **Trijn**. Een goed **ge-**
vulde **zak** met **verkleedkleden** is haast een onmisbaar ingrediënt in **de** speelgoedkast van je kind. En ververs die kleden regelmatig, dan blijft het **steeds** weer een uitdaging. Vaak biedt al dat kant en klare dure speelgoed onvoldoende uitdaging voor een kind. Ze **spelen** er even mee en het ligt vervolgens doelloos in de kast. **Denk** aan dat prachtige vliegtuig met al die knipperende lampjes. Het is even leuk en **voor-**
bij is **de** pret.

Is het tijd besteden aan spelen met je kinderen 'verloren' tijd?

Als je **kind** niet uit zichzelf tot **fan-**
tasiespel **kan komen**, **kun** je als ou-
ders **stimulerend** werken door zelf een spel op te zetten. Maak een winkel met je **kind**, of richt samen de kamer in tot klaslokaal. Spelen is en **blijft** voor een **kind** het belangrijkste 'vrije tijdverdrijf'. Naast de **fantasiespelen** zijn er de gezelschapsspelen. Spelletjes zijn niet **meer** zo 'in' tegenwoordig. Kost het je te veel moeite, neemt het teveel zogenaamd zinloze vrije tijd in beslag? Heeft het volgens jou te weinig nuttig effect om 'Mens erger je niet' te spelen? Of verliest elk gezelschapsspel het van

de **tv**? Voor de sociale **ontwikke-**
ling van een kind zijn de gezelschapsspelen niet onbelangrijk. Ze leren er bijvoorbeeld door onderhandelen, winnen en verliezen. Vaardigheden die je **in** je latere le-
ven goed van pas kunnen komen.

Het is de taak van de opvoeder voor voldoende uitdagingen te zorgen om je kind te laten spelen.

Sport

Als je kinderen wat ouder worden komen de sportverenigingen in beeld. Net **zoals** op eik ander terrein **van** de opvoeding is hier de **voorbeeldfunctie** van de ouder van **grote** invloed op de **keuze** van de sport.

Ben je als vader **gek** op voetballen, dan nemen je kinderen **dat al** gauw over. En sta je 's winters op de schaats, dan moet het **wel** heel raar **lopen** willen je kinderen dat niet snel overnemen. Vindt pa de racefiets aantrekkelijk, dan staan er **la-**
ter in de schuur vast wel **meer** van **dat** soort **sportartikelen**. Een **be-**
langrijk aspect van het sporten op een sportvereniging is dat naast de lichamelijke inspanningen ook de sociale ontwikkeling gestimuleerd wordt. Sporten op een vereniging is niet zo vrijblijvend meer. Je gaat er heen, mede omdat je onderdeel **van een** team bent. Samen spelen, je **inleven** in een ander, rekening houden met die ander, zijn belangrijke zaken bij teamsporten. Bijvoorbeeld bij **voetballen** moet je **kind** samenspelen met anderen. Bij **moet** zich leren **inleven** in de tegenstander, zodat je kunt voorkomen dat hij je passeert met bal en al. Je **moet** je ook indenken wat **de** m e **despelers** doen, zodat je **medespe-**
ler bij het afspelen ook wat met die bal kan doen. Teamsport is gezond voor **lichaam** en geest. **Samen** leer je ook om sportief te zijn. Via de sportvereniging **kan** je **kind**

ook in aanraking komen met men-
sen buiten het gereformeerde we-
reldje. Ze leren **daar** dat andersden-
kenden ook **mensen** zijn, en dat er ook heel leuke en erg gelovige mensen onder **zijn**. Al zitten ze niet bij jou in de **kerk**. Kinderen **kunnen** daar, op een beperkte manier, ook leren hoe je met die andersdenken-
den omgaat.

Voor een verantwoorde keuze van **een** sportvereniging voor je **kind** is het goed om **op** een aantal zaken te letten. Bijvoorbeeld: **hoe** gaan **ze** om **met** de sport. Hoe denkt men over winnen en verliezen? Hoe gaat **men** om met (on)sportief ge-
drag. Wordt er **rekening** gehouden met de **christelijke** regels **voor** de **omgang** met elkaar? Dat zijn **vra-**
gen die je bij het aanmelding moet kunnen stellen. Je laat **daarmee** te-
vens aan de **sportvereniging** zien dat je de aanmelding serieus neemt.

Vrije tijd, dat is tijd die ook door Hem is vrijgekocht.

Muziek

Door de welvaart in ons land krij-
gen tegenwoordig zeer veel kinde-
ren muzikale **bijscholing**. **Da-**
kan zijn via de **blokfluitgroep** na schooltijd, via de muziekschool, of via het **kinderkoor**.

Muziek maken is een positieve en culturele bezigheid. Je creëert iets. **Een** muziekinstrument leren **bespe-**
len kost wel **moeite**. Je moet **regel-**
matig oefenen. Niet zelden haken **kinderen** daarom, na enthousiast te zijn begonnen, al **binnen** een jaar af. Moet je daar als ouder nu aan toegeven of niet? Je kunt stellen: wie heeft **gekozen voor** muziek, die mag ook wel **wat doorzettingsver-**
mogen **tonen**. Ouders kunnen dat **stimuleren**. Dus, **toch nog** maar even **doorzetten**, Jeroen! Je kunt anderzijds je kind niet dwingen een **muziekinstrument** te gaan of **te** blij-
ven bespelen. Probeer, wanneer je **kind** enthousiast is geraakt van een

muziekinstrument, ook tegelijkertijd de nadelen **voor** te houden. Je kunt dan met je kind een soort contract-afsprake **maken**. 'Ais je voor een opleiding op een **bepaald** instrument kiest, dan **moet** je dat ook **minstens twee** jaar vol houden.'

Muziek maken ontspant. Het geeft je vaak nieuwe energie. Zeker als je samen met anderen muziek gaat maken. Het kan je een **samenwerkingskick** geven, als je merkt dat je samen met anderen mooie **harmonische klanken** kunt neerzetten. Kinderen vinden **het** in de regel ook **heel** fijn, om het **muziekinstrument thuis** te kunnen gebruiken. Bijvoorbeeld bij het zingen van de psalm aan tafel, of **bij** het zingen van andere liederen.

Samen spelen, je inleven in een ander, rekening houden met die ander, zijn belangrijke zaken bij de teamsporten.

Muziek maken ontspant. Hef geeft je vaak nieuwe energie,

pier op schoot. Je zou ook de informatie **die** in grote hoeveelheden van het **beeldscherm** is af **te scheppen**, effectiever kunnen maken door een programma op de video op te nemen en er zelf een soort quiz van te maken, na afloop. Alhoewel de tv veel informatie biedt, gebeurt er vrijwel niets om die informatie ook echt vast te houden. Bovendien laat de tv weinig aan de ontwikkeling van de fantasie over. Daarvoor gaan de beelden meestal te snel. Je moet ze **kunnen** en willen volgen. Je hebt geen andere keus. De beelden worden nu eenmaal door een **ander** bepaald. Nog een **ander** aspect. De tv heeft weinig **sociaals** te bieden. Je zit misschien wel met elkaar te **kijken** als gezin. Toch **kijk** je allemaal **alleen**. Wel naast de anderen, maar meestal niet met hen. Ieder leeft het voor zich. Bij **spannende momenten** kan je **kind** in elk geval wel dicht tegen pa of ma aankruipen, als ze daar zitten. En zij **kunnen** de spanning voor hun **kind** een beetje **relativeren**.

beeld geef je door aan je kinderen. Ze leren van jou dat 'genieten mag', maar ook welke grenzen je **daarbij** in acht neemt. Hoe je je vrije tijd verantwoord **invult** is **meer** een persoonlijke **keuze**. Dat heeft te maken met je eigen voorkeur. Je kunt als ouder door je houding je kind in elk **geval** wel op een goed **spoor zetten** voor een **positieve invulling** daarvan. Maar vergeet daarbij niet dat **uitslapen** niet verkeerd **hoeft** te **zijn** ja zelfs een gezonde ontspanning kan opleveren.

De media

Zeervelvuldig gebruikte vrijetijds/ontspanningsmiddelen zijn de computer en de tv. Onderzoeken hebben uitgewezen dat basisschoolkinderen in Nederland gemiddeld **twee** uur per dag voor de tv doorbrengen. Naar het aantal computeruurtjes is nog nooit onderzoek gedaan.

En laten we reëel zijn de tv is **natuurlijk** ook een **zeer** makkelijk middel om je te ontspannen. Je zet hem aan en alles wordt over je heen **gegoten**. Bij de tv worden overigens best wel een aantal activiteiten van je gevraagd: Je moet luisteren en kijken, geluiden interpreteren, conclusies trekken. Je zou de tv soms op een **creatieve** manier in kunnen zetten om het kijkgedrag te verbeteren. Bijvoorbeeld door bij een tv-quiz als **gezin** actief mee te doen. Pen en pa-

En laten we reëel zijn de tv is natuurlijk ook een zeer makkelijk middel om je te ontspannen.

Over de mate van invloed van de tv zijn de meningen van de onderzoekers nogal verdeeld. Overigens is het wel overduidelijk dat die **twee** uur tv kijken het zelf lezen van kinderen **behoorlijk** teruggedrongen heeft. Dat is heel jammer. Want **lezen** heeft duidelijk een meerwaarde voor de ontwikkeling van kennis en de fantasie. Daar zijn de meeste geleerden het wel over eens.

Tenslotte

Het is moeilijk om volledig te zijn in het bespreken van alle mogelijkheden voor de vrije tijdsbesteding. Het is in de eerste plaats belangrijk dat je op een goede manier van je vrije tijd durft genieten. Dat voor-

Kracht van God

Pieter Boomsma schrijft in het *Centraal Weekblad* van 18 april jl. over de kracht die we volgens de belofte van Jezus zullen ontvangen, wanneer de Heilige Geest over ons komt. Dynamiek zou je ook kunnen zeggen. Dynamisch geloven; wie droomt er niet van?

Wat zou Jezus bedoelen wanneer Hij het heeft over 'kracht'? Voor de mensen van het zoekmodel een riskante vraag. Wie kan weten wat Jezus bedoelt? Alleen, zoals ik pas iemand hoorde zeggen, 'wie denkt het naadje van Gods kous te weten'. Voor de leerstellige zekereren wellicht geen vraag. Dan zal het zoiets zijn als 'het vermogen om bij de leer te blijven'.

Leesbare brief

Ik waag het erop. 'Kracht ontvangen', zoals dat staat in Handelingen 1 : 8, betekent mijns inziens dat je door God de Heilige Geest wordt geholpen om zo te veranderen dat je een 'leesbare brief van Christus wordt'. Dat je leven van elke dag een illustratie wordt – voor wie er op let – van wie God is en wat God bedoelt.

Wie wordt vervuld met de Heilige Geest, wie Pinksteren meemaakt, wordt 'vol van God'. Het hart (de plek waar een mens beslissingen neemt), wordt vol van Jezus. Hij wordt alles bepalend. Dat betekent dat er een proces van leren en veranderen op gang komt. 'Het oude' gaat plaatsmaken voor 'het nieuwe'. Je denken en dus je doen wordt gaandeweg meer bepaald door het feit dat je 'van Jezus' bent. Iemand, zoals het in Handelingen wordt genoemd, van 'die weg'. Die verandering is mogelijk door Jezus' opstandingskracht, door het werk van de Geest.

Wie zo verandert, is een getuige, ook al zou zij geen woord zeggen. Allereerst om te getuigen, krijg je die kracht. Dat wil niet zeggen dat je nu altijd maar moet vertellen. Het gaat er vooral om wie en hoe je bent.

'Verkondig het Evangelie', zei Franciscus van Assisi eens, toen hij enkele monniken uitstuurde, 'desnoods met woorden'. Woord en daad mogen op geen enkele manier tegen elkaar worden uitgespeeld. Ze werken samen en zijn evenveel waard.

Christus zichtbaar in ons leven. God wil aan en met ons werken. Bij accepteert ons mals we zijn en dan begint Hij, Hij, die Jezus terugriep uit de dood, kan en wil ons terugroepen & wegroepen uit & doodsheid. Bij kan dat en doet dat voortdurend met mensen. Dat is zijn kracht. Die kracht werkt dan door en dat brengt verandering. Wie niet wil, blijft gewoon stil staan. De Geest dringt wel aan,

G.J. van Middelkoop

maar dringt zich niet op. Wanneer er ruimte blijkt te zijn voor de kracht van God, ervaart een mens steeds meer vrijheid. Vrijheid om van God en mensen te houden; om zich niet door van alles en nog wat te laten afleiden en blokkeren. Vrijheid om naar 'het beeld van Christus' toe te groeien – Hij wordt zichtbaar in je leven. Pinksteren is een feest met ongekende mogelijkheden.

Uw kerkgebouw is toch wel bij Donatus verzekerd?

100% zekerheid

Als brand-, storm- & andere

schade dreigt, is het maar het beste als uw kerkelijke eigendommen bij Donatus zijn verzekerd. Gewoon, omdat Donatus in de praktijk bewijst om te zijn wanneer Donatus het meeste nodig is! Bij calamiteiten van welke omvang en aard dan ook. Op basis van op maat gesneden voorwaarden.

50% premierestitutie

Bovendien is kiezen voor Donatus kiezen voor verantwoorde bestedingen. Jaarlijks wordt de winst van Donatus in de vorm van premierestitutie terug betaald. In de afgelopen 10 jaar bedroeg deze premierestitutie gemiddeld maar liefst 50%!

Samen sterk.

Donatus is een onderlinge

verzekeringmaatschappij. En dat betekent dat de leden samen de kracht van Donatus bepalen. Een gemeenschapsgedachte die er inmiddels toe heeft geleid, dat er ruim 75% van alle kerkgebouwen in Nederland bij Donatus is verzekerd.

Wilt u meer weten?

Vraag dan om een persoonlijk

gesprek met één van onze adviseurs. Ook als a nu nog elders bent verzekerd.

Vertrouwd verzekerd.

O.V.M. Donatus ra. Postbus 5055, 5201 GB 's-Hertogenbosch, tel. 073-612 21 66

